

MATURITNÍ OKRUHY A DÍLČÍ TÉMATA¹

ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD

Psychologie

1. Psychické procesy a stavy

- vnímání, představy, myšlení, řeč, chování a prožívání

2. Emoce a emoční prožívání

- základní emoce a emoční stavy, prožívání a jeho výkyvy

3. Vůle a motivace

- volní a motivační procesy, teorie potřeb, deprivace

4. Učení

- typy učení, zákonitosti učení, průběh učení, pozornost

5. Paměť

- paměť a paměťové procesy, fáze paměti

6. Složky osobnosti

- temperament, dovednosti, schopnosti, inteligence

7. Teorie osobnosti

- teorie: Freud, Jung a další, sebepojetí

8. Vývojová psychologie

- charakteristika vývojových období, různá pojetí vývoje člověka (např. Piaget, Erikson, Bowlby)

9. Psychologické směry I. - strukturalismus, funkcionalismus, behaviorismus

10. Psychologické směry II. - hlubinná psychologie (psychoanalýza, analytická psychologie), kognitivní psychologie

1

¹ Podpojmy číslovaných dílčích témat jsou pouze doporučené a není třeba je během ústní zkoušky vyčerpat.

11. Komunikace jedince

- sociální interakce, verbální a neverbální komunikace, teorie Ervinga Goffmana

12. Jedinec ve společnosti

- socializace, konformita, sociální skupiny a jejich vliv

13. Náročná životní situace

- copingové strategie, konflikty a jejich řešení, trauma

14. Stres a práce s ním

- stres a jeho vliv (eustres, distres), stresor, možné strategie zvládnání stresu

15. Psychohygienu

- prevence v duševním zdraví, resilience jedince

16. Terapie a její role v životě jedince

- definice psychoterapie, podstata terapie, různé terapeutické směry

17. Psychopatologie

- duševní zdraví a nemoc, neurotické poruchy, psychotické poruchy, poruchy osobnosti a chování

18. Psychologie jako věda

- předmět zkoumání a základní východiska, hlavní směry a disciplíny

19. Výzkum v psychologii

- výzkumné metody a jejich klady a zápory, kvantitativní a kvalitativní výzkum

20. Dějiny psychologie

- zrod psychologie, základní vývojové tendence, milníky

2

Sociologie

1. Socializace

- primární a sekundární, socializační faktory, resocializace, sociální učení

2. Sociální skupiny a rodina

- sociální agregát a kategorie, primární a sekundární, rodina, krize rodiny, formy rodinného soužití

3. Jedinec v sociální struktuře

- sociální status askriptivní a deskriptivní, sociální role, kulturní a sociální kapitál, identita

4. Sociální stratifikace

- typy systémů – otrokářský, kastovní, stavovský, třídní; konkrétní příklady, ekonomické nerovnosti, sociální mobilita; výzkum „Rozdělení svobodou“

5. Základní sociologická paradigmatata

- strukturální funkcionalismus (teorie konsensu), kritická sociologie (teorie konfliktu), interpretativní sociologie (symbolický interakcionismus)

6. Sociálně psychologické experimenty

- experiment v sociologii, etické problémy, Milgramův experiment, Aschův experiment, stanfordský experiment, Hawthornský efekt

7. Sociologické výzkumy

- kvalitativní a kvantitativní výzkum, techniky sběru dat, zásady a problémy výzkumů, kauzalita a korelace, Hawthornský efekt

8. Typy společností

- archaická společnost, tradiční společnost, moderní společnost, postmoderní společnost

9. Vybrané kapitoly z dějin sociologie I. -kontext vzniku sociologie, Auguste Comte, Harriet Martineau, sociologické instituce v ČR, Tomáš Garrigue Masaryk

10. Vybrané kapitoly z dějin sociologie II. - Émile Durkheim, Karl Marx, Max Weber

3

11. Genderová problematika

- gender a pohlaví, genderová nerovnost, genderové předsudky a stereotypy, genderová socializace

12. Kultura

- hmotná a nehmotná kultura, masová kultura, subkultury, kontrakultury, kulturní aropriace, etnocentrismus, multikulturalismus

13. Práce

- dělba práce, fordismus, postfordismus, prekarizace práce, odbory, stávky (Ann Oakley)

14. Náboženství

- sociologické vymezení náboženství, světová náboženství, náboženské minority, sekty, náboženská hnutí; Marx, Weber, Durkheim

15. Sociální deviace a patologie

- vybrané příklady (závislosti, kriminalita, terorismus aj.), teorie etiketizace, kulturního přenosu a sociální kontroly, pojem anomie

16. Menšiny

- etnikum, náboženství, menšiny v ČR, integrace, asimilace, segregace, multikulturalismus, etnocentrismus

17. Rasismus a xenofobie

- - předsudky a diskriminace, projevy v ČR, teorie obětního beránka, autoritářské osobnosti, kulturního přenosu a teorie konfliktu (W.E.B. Du Bois – dvojí vědomí)

18. Město a urbanizace

- urbanizace, suburbanizace, deurbanizace a reurbanizace; gentrifikace, město a venkov, Praha; Chicagská škola

19. Masová média

- stará a nová média, digitální revoluce, pozitivní a negativní společenské dopady, mediální generace

20. Environmentalismus

- krize životního prostředí, příklady problémů a řešení, environmentální hnutí, mezinárodní spolupráce, klimatická spravedlnost

4

Ekonomie

1. Člověk v tržním systému

- racionální jednání, užitek, statky, ekonomický koloběh

2. Vývoj ekonomie

- dobový kontext vzniku ekonomie, klasická ekonomie, Adam Smith, Alfred Marshall, marxismus, Keynes, Hayek, Friedman

3. Keynesiánství a monetarismus

- Milton Friedman, J. M. Keynes, dobový kontext, zásahy státu do ekonomiky, inflace, nezaměstnanost, monetární a fiskální politika

4. Vznik a vývoj peněz

- barter, plnohodnotné peníze, zlatý standard, fiat měna, bezhotovostní platby, funkce peněz, (kryptoměny)

5. Chování výrobce na trhu

- utopené náklady, náklady příležitosti, mezní náklady, optimální objem produkce, ekonomický zisk, zákon rostoucí nabídky

6. Chování spotřebitele na trhu

- racionální chování a člověk ekonomický, celkový užitek a mezní užitek, obětovaná příležitost, zákon klesající poptávky

7. Funkce ceny v tržním systému

- funkce cen, vztah poptávky a nabídky, cenová elasticita, tržní rovnováha

8. Cenné papíry

- druhy cenných papírů, burzy, způsob obchodování na burze, burzy v ČR

9. Bankovní soustava

- funkce komerčních bank, finanční produkty komerčních bank, centrální banka

10. Národní hospodářství

- inflace, nezaměstnanost, HDP, saldo obchodní bilance, ekonomické sektory

5

11. Státní rozpočet

- příjmy a výdaje státu, státní dluh, daňová soustava, systém pojištění

12. Ekonomický růst a krize

- hospodářský cyklus, příčiny a důsledky růstu a krizí, spekulativní bubliny, tzv. velká hospodářská krize, tzv. velká recese

13. Tržní ekonomika a centrálně plánovaná ekonomika

- rozdíl obou systémů, přerod ekonomiky v Československu po roce 1989, kuponová privatizace

14. Globální trh

- směna a specializace, absolutní a komparativní výhoda, mezinárodní organizace a korporace, import a export ČR, outsourcing a offshoring

15. Environmentální ekonomie

- selhání trhu, externality, tragédie obcí, možná řešení

16. Mezinárodní měnový systém

- měnové kurzy, Evropská měnová unie, výhody a nevýhody přijetí eura, Mezinárodní měnový fond, Světová banka

17. Osobní a rodinný rozpočet

- příjmy a výdaje, přebytek a deficit, nakládání s přebytkem a deficitem, zadlužení

18. OSVČ a zaměstnanci

- založení živnosti, rozdíly mezi OSVČ a zaměstnancem, výhody a nevýhody

19. Investiční rozhodování

- aktiva, riziko, výnos, likvidita, finanční produkty, morální hazard

20. Podnikání a marketing

- založení firmy, podnikatelský záměr, segmentace trhu, SWOT analýza, marketingový mix

6

Politologie

1. Politika

- pojem politiky, projevy politiky v každodenním životě, kariéra v politice, občanská angažovanost, politika a totalitní společnost, politika a demokracie, nepolitická politika

2. Státověda

- stát a jeho znaky, funkce státu, teorie vzniku státu, státní občanství a národnost, typy států a formy vlády

3. Právní základ státu

- ústava, právní stát, státní moc a její dělení

4. Politické systémy

- principy parlamentního systému, principy (polo)prezidentského systému, principy diktatury, švýcarský systém řízení státu, oligarchie

5. Demokracie a volby

- pojem demokracie, principy demokracie, role ústavy, volby a volební systémy

6. Nedemokratické režimy a lidská práva

- příklady porušování základních lidských práv a svobod v nedemokratických režimech, zákonné bezprávní a nadzákonné právo, příklady z dějin (helsinské dohody a Charta 77 aj.) i současnosti (Čína, Rusko, Bělorusko aj.)

7. (Ne)obranyschopná demokracie

- pojem obranyschopné demokracie, ústavní klauzule věčnosti, příklady z dějin (výmarská republika, tzv. třetí československá republika, opoziční smlouva v ČR) i současnosti

8. Vybrané politické ideologie a jejich odraz v politických stranách

- liberalismus, socialismus, konzervatismus, feminismus, environmentalismus, anarchismus

9. Politické strany

- tradiční politologické dělení, koncepty politických stran, vznik, zánik a zrušení politické strany v ČR, členství v politické straně, právní úprava politických stran

10. Příčiny a projevy extrémismu a terorismu

- vymezení extrémismu a terorismu, příklady z dějin, politické příčiny teroristických činů

7

11. Příčiny, projevy a důsledky komunistické ideologie

- kontext vzniku komunismu v 19. století, snaha o aplikaci komunistické ideologie v praxi (bolševické Rusko/SSSR, ČSR/ČSSR, Kuba), důsledky komunismu ve střední Evropě

12. Národ a nacionalismus

- definice pojmů, rozdíl mezi nacionalismem a vlastenectvím, okolnosti formování pojetí národa a nacionalismu v 19. století, okolnosti vzniku rasistických teorií v 19. století

13. Vybrané kapitoly z dějin politologie – Thomas Hobbes, John Locke, Charles Louis Montesquieu, Niccolò Machiavelli a jejich myšlenky

14. Čeští představitelé politického myšlení – Jiří z Poděbrad, František Palacký, Tomáš G. Masaryk, Václav Havel, Petr Pithart

15. Historie české státnosti od r. 1918

- střídání demokracie a totality, teorie čechoslovakismu, politický systém tzv. první republiky, demokracie a tzv. třetí republika, Národní fronta, československá federace, vznik a další vývoj samostatného státu

16. Vysídlení/odsun/vyhnání Němců z Československa pohledem mezinárodní i vnitrostátní politiky

- vysvětlení nejednoty pojmů, historický kontext, příčiny a důsledky, zájmy aktérů, odraz v kultuře

8 17. Funkce a příklady působení samosprávy

- územní samospráva (zastupitelstvo městské části/obce/kraje – volby, složení, principy fungování; rada městské části/obce/kraje, komise rady městské části/obce/kraje, působnost samosprávných orgánů), zájmová a profesní samospráva

18. Masová média a politická komunikace

- média jako strážci demokracie, masová média a správa věcí veřejných, globalizace médií, oligarchizace médií, propaganda

19. Evropská unie

- kořeny evropské integrace, institucionální uspořádání EU, Česká republika a EU, principy evropského práva

20. Mezinárodní organizace

- politická, vojenská a ekonomická integrace Evropy a světa, pojem suverenity, vznik, význam, základní struktura a funkce nejvýznamnějších mezinárodních organizací (NATO, OSN), členství České republiky v mezinárodních organizacích, funkce dalších významných mezinárodních organizací (např. G7, OPEC, MMF, WHO, UNESCO, UNICEF)

Právo

1. Pojem práva

- dělení práva, pojem normy a její druhy, právní řád a jeho uspořádání, platnost, účinnost a působnost právních norem, publikace právních předpisů

2. Ústava ČR

- historie, obsah, vývoj, význam

3. Právní profese a jejich činnost

- advokát, notář, soudce, státní zástupce, exekutor a jejich činnost

4. Moc zákonodárná

- moc zákonodárná v rámci dělby moci, legislativní proces, orgány moci zákonodárné a jejich činnost, volební systémy

5. Moc výkonná

- moc výkonná v rámci dělby moci, vláda (členové, jmenování vlády, důvěra a nedůvěra vládě), prezident (postavení, pravomoci, vznik a zánik funkce), státní zastupitelství

9

6. Moc soudní

- moc soudní v rámci dělby moci, postavení soudce, druhy soudnictví, další mezinárodní možnosti soudní ochrany, návrhy na zahájení řízení, řádné a mimořádné opravné prostředky

7. Soustavy soudů ČR

- obecná soustava soudů, zvláštní soustavy soudů, vzájemné vztahy, opravné prostředky

8. Právo osob

- fyzické osoby, právnické osoby, právní osobnost, svéprávnost, ochrana osobnosti

9. Věcná práva

- vlastnické právo a vybrané způsoby jeho nabytí, spoluvlastnické právo, susedská práva, služebnosti a reálná břemena

10. Rodinné právo

- prameny, vznik, obsah a zánik manželství, společné jmění manželů, rodičovská odpovědnost, náhradní rodinná péče, registrované partnerství

11. Závazkové právo smluvní a spotřebitelská práva

- vybrané smluvní typy (např. kupní smlouva, nájemní smlouva, příkazní smlouva, smlouva o úschově, smlouva o zápůjčce, smlouva o výpůjčce), ochrana spotřebitele (např. práva spotřebitele, zvláštní ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných distančním způsobem, reklamace / záruka za jakost)

12. Dědické právo

- principy, dědictví a pozůstalost, závěť, zákonná dědická posloupnost, dědická smlouva, odúmrť, povinný díl, nepominutelný dědic, vydědění

13. Právo Evropské unie

- orgány, principy fungování práva EU, prameny práva EU

14. Lidská práva v Listině základních práv a svobod a jejich ochrana

- generace lidských práv; Ústavní soud ČR, Evropský soud pro lidská práva, ombudsman

15. Trestní právo hmotné – obecná část

- prameny, zásady, účel a funkce, trestný čin, trestní odpovědnost, okolnosti vylučující protiprávnost, tresty a ochranná opatření

16. Trestní právo hmotné I. – trestné činy proti životu a zdraví (vražda, zabití, vražda novorozeného dítěte matkou, usmrcení z nedbalosti, ublížení na zdraví aj.), trestné činy ohrožující život nebo zdraví (neposkytnutí pomoci, rvačka aj.)

17. Trestní právo hmotné II. – trestné činy proti svobodě (omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, loupež aj.), trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

18. Trestní právo procesní

- prameny, zásady, orgány činné v trestním řízení, trestní řízení a jeho stadia

19. Pracovní právo

- prameny, pracovní smlouva, práva a povinnosti účastníků pracovního poměru, skončení pracovního poměru, náhrada mzdy, překážky v práci, dohody konané mimo pracovní poměr

20. Právo sociálního zabezpečení

- prameny, sociální situace a jejich řešení v systému sociálního zabezpečení v ČR (těhotenství, rodičovství, stáří, nemoc)

10

Filosofie

1. Filosofie a náboženství

- kontext vzniku filosofie, náboženství a mýty starověkého Řecka, přístupy k posmrtnému životu, vztah filosofie a křesťanství ve středověku, kritika náboženství (Nietzsche, Marx, Sartre, Russell)

2. Platón a Aristoteles

- Platónovo podobenství o jeskyni, teorie idejí, látka a forma, substance a akcident

3. Stoikové a Epikurejci

- stoická etika – apatheia, epikurejská etika – hédonismus (etika ctností, utilitarismus)

4. Středověká filosofie

- patristika a scholastika, spor o univerzálie, Tomáš Akvinský, důkazy boží existence

5. René Descartes, racionalismus a empirismus

- metoda pochybování („myslím, tedy jsem“), dualismus, vrozené ideje, novověký racionalismus, kritika Descarta, pojem zkušenosti, John Locke, David Hume

6. Immanuel Kant

- transcendentální filosofie, rozlišení jevu a věci o sobě, německý idealismus

7. Hlavní proudy etiky

- Kant (deontologie), utilitarismus, etika ctnosti

8. Hegel a marxismus

- dialektika, pán a rab, odcizení, vliv na Karla Marxe, historický materialismus

9. Filosofie uměleckého díla

- Platón – nápodoba, Walter Benjamin – technická reprodukovatelnost, Gadamer – rozumění a předporozumění, Derrida – dekonstrukce, Adorno – kritika populární kultury

10. Filosofie a věda

- Aristoteles – vztah vědy a filosofie, logický pozitivismus, Karl Popper – falzifikovatelnost, Husserl – krize věd, Foucault – diskurz, Kuhn – paradigma

11. Skepticismus

- epistemologie, dogmatismus, agnosticismus, Sókratés, helénismus, Descartes, Hume

12. Nietzsche a Schopenhauer

- iracionalismus, vůle, pravda, bůh, morálka, Ladislav Klíma

13. Existencialismus ve 20. století

- - charakteristika myšlenkového směru, dobový kontext, Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir, Martin Heidegger

14. Česká filosofie a disent

- dobový kontext, Jan Patočka - 3 pohyby existence, Václav Havel – Moc bezmocných

15. Filosofie dějin

- - Gadamer – dějinně působící vědomí, rehabilitace předsudků, Foucault – archeologie vědění, (feministická perspektiva, postkoloniální perspektiva, Nietzsche – O užitku a škodlivosti historie pro život)

16. Filosofie jazyka

- jazykový obrat, analytická filosofie, Austinova teorie řečových aktů, Wittgensteinův pojem jazykové hry

17. Politická filosofie 20. století

- Hannah Arendt – banalita zla, Frankfurtská škola, Habermas – komunikativní jednání

18. Postmoderní filosofie

- charakteristika postmoderního myšlení, Foucaultovo pojetí moci a vědění, Lyotardova charakteristika postmoderny

19. Feministická filosofie

- 3, resp. 4 vlny feminismu, Simone de Beauvoir – druhé pohlaví, Judith Butler – gender (Mary Wollstonecraft)

20. Postkolonialismus

- charakteristika myšlenkového směru, dobový kontext, eurocentrismus, Edward Said – orientalismus, Frantz Fanon

12

Praha, 2. září 2024

Vypracoval: JUDr. Dominik Macek

Schválila: Mgr. Hana Neužilová, ředitelka školy